

KALKENSE MEERSEN: sterke tandem van waterveiligheid en natuur

De transformatie van de Cluster Kalkense Meersen werpt zijn vruchten af. De overstromingsgebieden maken niet alleen een einde aan wateroverlast, maar lokken ook een bont gezelschap van vogels.

Vrijdag 13 januari 2017. De vloedgolven die storm Dieter teweegbrengt, zorgen voor gevaarlijk hoge waterpeilen op de Schelde en haar zijrivieren. De overstromingsgebieden Paardeweide en Bergenmeersen in Wichelen en Berlare vangen overvloedig rivierwater op. Ze voorkomen

watersnood in de directe omgeving én meer stroomopwaarts gelegen gebieden.

Vrijdag 12 mei 2017. Op de Scheldedijk in het overstromingsgebied Wijmeers bewonderen een tiental vogelspotters de kleine geelpootruiter, een sierlijke kleine steltloper die zich nog maar één keer eerder liet opmerken in België. Door de uitgekiende inrichting en de natuurrijkdom in deze gebieden nam het aantal vogels, net als het aantal soorten, de voorbije jaren spectaculair toe.

De overstromingsgebieden, ontpolderingen en wetlands van het Sigmoidplan zijn veel meer dan louter waterbuffers of natuureservaten. Ze vormen een unieke combinatie van waterveiligheid en natuur. Kom ze vooral zelf ontdekken! Het nieuwe vakantieboek van Toerisme Scheldeland, dat we in deze nieuwsbrief aan je voorstellen, wijst je de weg.

> Hoe scoren de verschillende gebieden? Lees meer op pagina 2 en 3!

 WATERVEILIGHEID

 NATUUR

 BELEVING

Drijvend broedeiland voor lepelaars

PAGINA 3

Overstromingsgebieden counteren storm Dieter

PAGINA 6

De etiquette van het natuurgebied

PAGINA 8

Zeldzame vogels pleisteren in de meersen

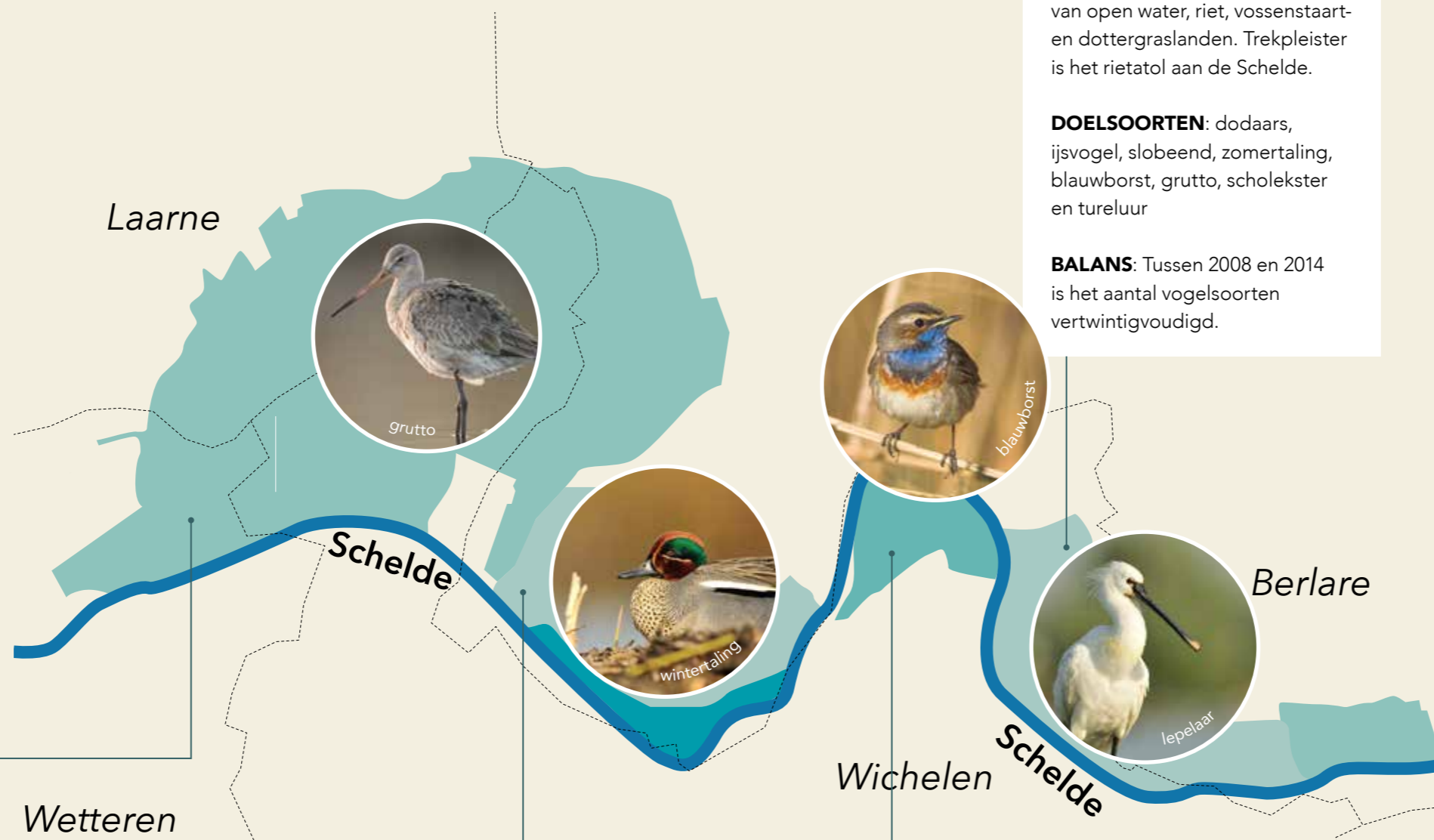
En óf de natuurinrichting in de Cluster Kalkense Meersen een schot in de roos is. Uit cijfers van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek blijkt dat het aantal vogelsoorten fors in de lift zit. Ook zogenaamde doelsoorten – kwetsbare of bedreigde vogels die een leefgebied op maat kregen – doen het goed. En zij zijn een uitstekende graadmeter voor de biodiversiteit in de overstromingsgebieden.

Kalkense Meersen

TYPE NATUUR: wetland: natte graslanden, riet, open water en elzenbroekbos

DOELSOORTEN: ijsvogel, slobbeend, blauwborst, bruine kiekendief, snor, grutto en tureluur

BALANS: Al voor de eerste tellingen in 2012 leefden hier heel wat vogels. Sindsdien is het aantal doelsoorten stabiel gebleven.

Wijmeers

TYPE NATUUR: ontpoldering met slikken en schorren langs de Schelde; gevarieerd wetland: water, graslanden en duinen

DOELSOORTEN: kluut, dodaars, ijsvogel, lepelaar, slobbeend, zomertaling, wintertaling, blauwborst, rietzanger, grutto en scholekster

BALANS: Het aantal doelsoorten is één jaar na de inrichting (voorjaar 2016) verdubbeld.

Bergenmeersen

TYPE NATUUR: getijdennatuur: slikken, schorren en wilgenvloedbos

DOELSOORTEN: slobbeend, zomertaling, wintertaling, blauwborst, rietzanger, snor, grutto en tureluur

BALANS: Voor de inrichting in 2013 trof je hier nauwelijks vogels aan. Sindsdien is het aantal doelsoorten verdrievoudigd.

Paardeweide

TYPE NATUUR: wetland: een mix van open water, riet, vossenstaart- en dottergraslanden. Trekpleister is het rietatol aan de Schelde.

DOELSOORTEN: dodaars, ijsvogel, slobbeend, zomertaling, blauwborst, grutto, scholekster en tureluur

BALANS: Tussen 2008 en 2014 is het aantal vogelsoorten vertwintigvoudigd.

Drijvend broedeiland voor lepelaars

Met een drijvend broedeiland wil vzw Durme lepelaars verleiden om hun nest te maken in het rietatol van Paardeweide. De zeldzame witte moerasvogel is al enkele jaren een vaste gast, maar tot broeden kwam het nog niet.

Eind februari liet vzw Durme met de steun van de Provincie Oost-Vlaanderen een inventief broedvlot te water in het rietatol van Paardeweide. De constructie bestaat uit kunststoffen blokken en is bedekt met takken, gras en riet. "Bijzonder lepelaarvriendelijk", zegt **Michaël Crapoen** van vzw Durme. "Het aantal lepelaars in Paardeweide stijgt jaar na jaar, maar een geschikt plek om hun nest te bouwen was er nog niet. Daar brengen we met dit vlottende broedeiland hopelijk verandering in."

Kieskeurig

Vlaanderen is voor de lepelaar veelal een tussenstop. Broeden doet de kieskeurige waadvogel slechts op een handvol plaatsen. Paardeweide zou een kanshebber kunnen zijn, menen vzw Durme en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). **Dominiek Decleyre** van het ANB: "Paardeweide is rijk aan vis, dankzij de vistrap tussen de Schelde en de waterlopen in het gebied. Daarnaast is het water eerder ondiep, wat de lepelaar erg op prijs stelt."

Boottocht biedt unieke kijk op Sigmagebieden

Begin juni organiseerden Grenzeloze Schelde vzw en Natuurpunt een boottocht op de Schelde, van Schellebelle tot Temse. Hier, in het hartje van de Scheldevallei, liggen tal van overstromings- en natuurgebieden van het Sigmaplan. Een vijftigtal natuurliefhebbers ging al varend én fietsend op verkenning in de Cluster Kalkense Meersen.

De boot voer voorbij de Sigmagebieden Cluster Kalkense Meersen, Vlassenbroek, Wal-Zwijn en Durmevallei. Bij elk gebied kregen de deelnemers de mogelijkheid om van boord te gaan en de tocht al fietsend verder te zetten. Experts van Waterwegen en Zeekanaal NV, het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), het Waterbouwkundig Laboratorium, de Sigmagidsen en de organisatoren zorgden voor deskundige uitleg. In de Cluster Kalkense Meersen nam projectleider Dominiek Decleyre van het ANB de gelegenheidspassagiers op sleeptouw.

De Scheldeboottocht van Grenzeloze Schelde vzw is een jaarlijkse traditie. Hou zeker hun activiteitenkalender in de gaten! www.gs-esf.be

Oeverloos bladeren én verkennen

In haar nieuwe vakantieboek zet Toerisme Scheldeland alle troeven in de kijker die de regio rijk is: de bloemenstreek rond Wetteren, de folklore van Aalst tot Ninove, de riviernatuur en de ontspanningsmogelijkheden rond Schelde, Rupel en Dender, en nog zoveel meer! Zeven ambassadeurs maken je pagina na pagina wegwijs. Een nuttige uitsmijter: twaalf uitgestippelde fiets- en wandelroutes, die je uitnodigen om al dat moois te komen verkennen. Je kunt het vakantieboek gratis bestellen via www.scheldeland.be.

Honderden tips voor uitstapjes in het Scheldeland, gebundeld in één bladerboek: lees- en reisplezier verzekerd!

Nieuwe huisstijl voor Kalkense Meersen

In de groene overstromingsgebieden aan de Schelde valt van alles te ontdekken. Met een nieuwe huisstijl wijst het Sigmaplan je de weg.

Laat je bij de hand nemen door de nieuwe infoborden van het Sigmaplan! Qua vormgeving zullen ze aanleunen bij de onthaalinfrastructuur van de Polders van Kruikeke (zie foto). De Belgische ontwerper Stefan Schöning tekent voor een tijdloos design, met eigen accenten voor de meersengebieden. Het resultaat ontdek je binnenkort in de Cluster Kalkense Meersen en aan het Donkmeer!

Onthaalplan voor Kalkense Meersen, Berlare Broek en Donkmeer

Prachtige buurgebieden van de Kalkense Meersen in Berlare zijn Berlare Broek en het Donkmeer. Met een overkoepelende visie en huisstijl en een gezamenlijk onthaalplan halen de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos en de gemeente Berlare de banden tussen de gebieden aan. In Kalken, Schellebelle, Berlare en Wetteren komen vier

herkenbare 'onthaalpoorten', die de gebieden vlot toegankelijk maken. Ook de dijkwerken in Wetteren en tussen Wetteren en Schellebelle dragen daartoe bij. Het onthaalplan werd opgemaakt door de gemeenten Berlare, Wetteren, Laarne en Wichelen. Binnenkort zal een coördinator de visie helpen realiseren.

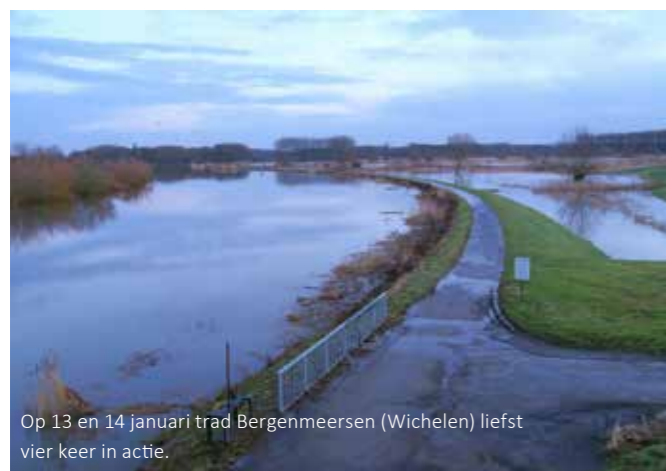

Overstromingsgebieden counteren storm Dieter

Midden januari hadden de Schelde en haar zijrivieren te kampen met het eerste stormtij van 2017. Storm Dieter raasde minder fel dan verwacht over ons land, maar zorgde wel voor gevaarlijk hoge waterpeilen. De overstromingsgebieden van de Cluster Kalkense Meersen – Paardeweide, Bergenmeersen en Wijmeers – traden succesvol in actie.

Op 13 en 14 januari trad Bergenmeersen (Wichelen) liefst vier keer in actie.

Het ontpolderde deel van Wijmeers, aan de rivierbocht, vulde zich met water.

In de Scheldebocht van Wichelen en Berlare vervulde ook Paardeweide zijn rol met verve.

In de bres tegen stormtij

Stormtij treedt vooral in de herfst en de winter op, meestal enkele keren per jaar. Dan valt springtij – een tweewekelijks fenomeen waarbij het verschil tussen hoog- en laagwater het grootst is – uitzonderlijk samen met een noordwesterstorm op de Noordzee. Die gevaarlijke combinatie was in het verleden al verantwoordelijk voor grote overstromingen, zoals in 1953 en 1976.

Binnen de Cluster Kalkense Meersen is Paardeweide het eerste gebied dat overstroomt bij extreem hoogwater of als er veel regenwater afvloeit van gebieden stroomopwaarts. Bergenmeersen fungeert als ruggensteun. Het overstromingsgebied Wijmeers treedt ongeveer één keer om de vijftig jaar in werking.

Nieuw leven in Kalkenvaart en Oude Schelde

In het natte natuurgebied Kalkense Meersen liggen een aantal bijzondere waterlopen: de Kalkenvaart, verschillende beken (zoals de Driesesloot), maar ook de Oude Schelde, een voormalige rivierarm. Met enkele gerichte ingrepen maken we er een ideaal leefgebied van voor tal van vogels en vissen.

driedoornige stekelbaars

De vistrap aan de Kalkenvaart wordt een evenbeeld, op grotere schaal, van de trap in Paardeweide.

Wie voert de werken uit?

Voor deze ingrepen slaan Waterwegen en Zeekanaal NV en het Agentschap voor Natuur en Bos de handen in elkaar met de Vlaamse Milieumaatschappij.

Zachtere oevers

In een smalle beek of gracht met steil oplopende oevers voelen maar weinig dieren zich thuis. Vissen, watervogels en amfibieën verkiezen een zachtere overgang tussen het water en het droge. Daarom vlakken we de oevers van de Kalkenvaart af. “Door de oevers minder steil te maken, maken we de waterloop breder en geven we het water meer ruimte om te stromen, ten voordele van de natuur”, zegt **Dominiek Decleyre** van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). “We namen al een zone op de linkeroever onder handen, en nu gaan we ook aan de overkant aan de slag.”

Vissen nemen de trap

De Oude Schelde, een afgesneden rivierarm die aansluit op de Kalkenvaart, belooft opnieuw een visrijke waterloop te worden. De arm bestaat uit een met

struikgewas overwoekerde lus, die in de richting van de Schelde overgaat in een bosje. Om vissen een vrije passage te geven tussen de Oude Schelde en de Schelde, investeert het ANB in 2018 in een nieuwe vistrap. Via de trap zullen karper, snoek, bot en stekelbaars heen en weer kunnen zwemmen, ongeacht het getijverschil op de Schelde.

Brede rietkragen

Door ook de bedding in de lus van de Oude Schelde open te maken en de waterloop opnieuw watervoerend te maken, blazen we de waterloop nieuw leven in. Decleyre: “Brede rietkragen zullen de flauwe oevers bedekken. Daarvan profiteren niet alleen de vissen, maar ook rietvogels, die tussen de planten beschutting zoeken. Denk aan de roerdomp en het porseleinhoen, maar ook aan de kleine karekiet, de rietzanger of de rietgors.”

De etiquette van het natuurgebied

Niets leuker dan op schok gaan in de gebieden van de Kalkense Meersen. Wandelkaart of verrekijker in de hand, op zoek naar idyllische plekje's en kwetterende vogels. Om de dieren in de gebieden niet te storen, geven we je drie belangrijke richtlijnen mee. Aandacht voor de etiquette graag!

Honden aan de leiband

Je trouwe viervoeter houdt je aan de lijn. In de eerste plaats voor andere bezoekers. Maar je hond is ook een roofdier in de ogen van vogels en reeën. Alle honden hebben

een jachtinstinct. Gaat een dier instinctief op de vlucht, dan rent een loslopende hond erachteraan. Dieren die regelmatig gestoord worden, verlaten hun leefgebied uiteindelijk. Om dat scenario te voorkomen, klik je je hond vast.

Rust en stilte: een must

Alle gebieden van de Kalkense Meersen zijn rust- en stiltegebieden. Toch wordt die harmonie regelmatig verstoord: motorcrossers, quads of luide beats doen de kwetsbare bewoners stillere oorden opzoeken. Samen met

de lokale politie treden we hard op. Aarzel niet om ons of de politie een seintje te geven bij mogelijke overtredingen.

Zwerfvuil: poepsimpel

Nee, uit een colablikje groeit geen kolaboom. Noch is je vuilniszak een warm nest voor broedvogels. Zwerfvuil veroorzaakt ergernis. Bovendien kan het de bodem vervuilen en dieren die eraan snuffelen of ervan eten lelijk verwonden of ziek maken. Tijdens een wandeling houd je papertjes of blikjes op zak. Makkelijk, toch?

Samen tegen overlast

De komende maanden voeren alle betrokken partners van de Kalkense Meersen regelmatig actie tegen overlast. Het gaat om de omliggende gemeenten en politiezones, vzw Durme, Natuurpunt, de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos en Waterwegen en Zeekanaal NV. De acties draaien niet alleen om de Kalkense Meersen, maar ook om de naburige natuurzones van Berlare Broek en het Donkmeer.

CONTACT

Meer informatie over het Sigmaproject Cluster Kalkense Meersen vind je op:

www.sigmaplan.be/
clusterkalkense-meersen

Met vragen kun je terecht bij: **Waterwegen en Zeekanaal NV**

Michaël De Beukelaer-Dossche,
projectingenieur
michael.debeukelaer-dossche@wenz.be
03 224 67 11

Agentschap voor Natuur en Bos

Dominiek Decleyre, projectleider
dominiek.decleyre@vlaanderen.be
09 276 20 46

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Waterwegen en Zeekanaal NV
Afdeling Zeeschelde
Ir. Wim Dauwe
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44
2018 Antwerpen

Redactie

Pantarein in samenwerking met Tractebel
Uitgave juli 2017
Gedrukt op gerecycleerd papier

Copyright beelden

ID/ photo agency, Yves Adams, Agentschap voor Natuur en Bos, Waterwegen en Zeekanaal NV, vzw Durme